Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыныы 15 нүүрүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЯ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 151 (5975) | 1983 сыл. Ахсынньы 20 күнэ ОПТУОРУННЬУК | Сыаната 2 харчы.

ССРС уон биирис ыҥырыылаах Верховнай Советыгар быыбардары аныыр туһунан

ССРС Верховнай Советын Президиумун ЫЙААҒА

ССРС онус ыҥырыылаах Верховнай Советын болдьоҕо бүппүтүнэн сибээстэн, ССРС Конституциятын 90 ыстатыйатыгар уонна «ССРС Верховнай Советыгар быыбардар тустарынан» ССРС Сокуонун 12 ыстатыйатыгар олоҕуран ССРС Верховнай Советын Президиума уурар:

Советскай Социалистическай Республикалар Союзтарын уон биирис ыҥырыылаах Верховнай Советыгар быыбардары 1984 сыл кулун тутар 4 күнүгэр, баскыһыанньаҕа, аныырга.

ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ Ю. АНДРОПОВ.
ССРС Верховнай Советын Президиумун Секретара Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль. 1983 сыл, ахсынньы 16 күнэ.

ССРС Верховнай Советын быыбардарыгар быыбардыыр уокуруктары тэрийии

ССРС Верховнай Советын Президиума ССРС Конституциятын 110 ыстатыйатыгар сөп түбэһиннэрэн уонна «ССРС Верховнай Советыгар быыбардар тустарынан» ССРС Сокуонун 13 уонна 14 ыстатыйаларыгар олоҕуран бэйэтин 1983 сыл ахсынньы 16 күнүнээҥи Ыйаалынан Союз Советын быыбардарыгар 750 быыбардыыр уокуруктары тэрийдэ.

ССРС Конституциятын 110 ыстатыйатыгар сөп түбэһиннэрэн уонна «ССРС Верховнай Советыгар быыбардар тустарынан» ССРС Сокуонун 13 уонна 15 ыстатыйаларыгар олоҕуран ССРС Верховнай Советын Президиума бэйэтин 1983 сыл ахсынньы 16 күнүнээҥи Ыйаакымнан Национальностар Советтарын быыбардарыгар 750 быыбардыыр уокуруктары тэрийдэ.

(ССТА).

Үүт уонна эт хаачыстыбатын үрдэтэн иһиэххэ

Ас-үөл программатын олохтоох киллэриҥэ дьулуурдаахтык үлэлээн, оройуон совхозтара быыл үүккэ уонна эккэ государствоны кытта толору аахсар кыахтаннылар. Ол эрээри итиэ уопсай түүк эмиэ эрэйиллэр, үүтү марахаттары көрсөн ситиһиллэр эрэр.

Бастакытынан, маҥаны күннэтэ үстэ маһын бырааабыла курдук кыайан олохтоммокко, үүт үүт ситэ ылыллыбакка хаалар. Бу судургу, оту аһаан булгуччулаах көрдөбүл оннооҕор мэччирэҥ ыйдарыгар эриэ-дэхси тутуһуллубат. График, быааан толоруллубат бинир сүрүн бириҥнэтэ итиннэхэ сытар. Квартал, сыл бүтэнин ыйдарыгар ыксал буоллаҕына штурмалаан үлэлээбин, биллэн турар, эрэйиллэр түмүгү биэрбэт.

Иккиһиэн, үүтү ситэ ылбаппыт атын бириҥнэтиэн баар да эбии аһылыгы харгыһа суох болдьоҕоон маннааҥкка дэлэччи сиэппэппит буолар. Сайылыкка тахсыы уонна кыстыкка киирии салгай эпиэнэттээх кэмнэригэр эбии аһатыаны бүтүн надиэлэлэриэн, ыйыкка даҕаны быһан кэбиһии сүөһү турутар, үүккэнэска улахан охсуулаах. Оту, быыл ханна барытыгар дэлэччи бөлөмнэммит сиилэбин күһүнгү ыйдарга ордук кэдьүүстээхтик туһаммыт буоллар эбэх үүт-ас ылыллара хаалла.

Үсүһүнэн, совхозтарга үүт хаачыстыбата олус мөлтөх. Фермалар коллективтарыгар бу дьыалаҕа кердөбүл аньас ситэтэ суох туруоруллар. Ол ха иһин оройуон государствоҕа туттарар үүтүн хаачыстыбата республика орто көрдөрүүтүттэн быдан намыһах. Совхозтар быыл ааспыт 11 ыйга бастакы суорталаҕынан үүт 35,7 бырыһыанын эрэ, ол иһигэр Карл Маркс аатынан 44,8 бырыһыанын, «Чурапчы» 51,5 бырыһыанын, «Мындаҕаайы» 32,1 бырыһыанын, оттон Эрилик Эристиин сыччах 23,9 бырыһыанын уонна Субуруускай 18,9 бырыһыанын эрэ туттардылар. Оттон эбэһээтэлистибэ быыстыанан оройуон орто көрдөрүүтэ 40 бырыһыаннан наадыа суохтаҕа. Онон ангардас үүт хаачыстыбата намыһаҕыттан быыл совхозтар 162,2 тыһ. солк. дохуоту ситэ ылбатылар. Бу оттуҥан ордук эбэх сүүк Эрилик Эристиин аатынан (160,4 тыһ. солк.) уонна Субуруускай аатынан (84,1 тыһ. солк.) совхозтарга таһаарылынна. Атыттартан арыый ордук көрдөрүүлээх «Чурапчы» совхоз үүт хаачыстыбатын суотуттар 71,2 тыһ. солк. эбии дохуоту киллэриҥэ эрэллэр, бу да хаһаайыстыба үүтү ылыыга ис кыаҕын ырааҕынан ситэ туһаммакка иһэр.

Төрдүһүнэн, үүт сыатын үрдэтиигэ үлэ эмиэ мөлтөх туруктаах. «Мындаҕаайы» совхоз бу көрдөрүүнү 3,72 бырыһыанныа эрэ тиэтэн 25 тонна үүтү сүтэрдэ, оттон «Чурапчы» 3,97 бырыһыан сыалаах үүтү туттаран 66 тонна үүтү сүүйдэ. Маннан эмиэ түмүк оҥостороо бириэмэ уолдьаста. Үүт сыатын үрдэтиигэ совхозтар туһаннаах специалистара, фермалар коллективтара аваан-миниэн үлэлиэхтэрин наада.

Бэсһиһиэн, эбэх эрэйиэн маҥар үүт государствоҕа сүүтүгэ суох туттарыллан испэт. Быыл 11 ыйга 27,6 тонна үүт аһыйан уонна киртийэн туттарыллыбакка хаалла. Итиннэ, иккис суорталаах үүт сыанатыгар таһаардахха, Эрилик Эристиин аатынан совхоз 6264 солк., Субуруускай 3445 солк. ночоокко тэбилиннилэр. Оройуон үрдүгэр үүт 0,9 бырыһыана эрэ сойутуллан туттарылынна. Бу дьыалаҕа суолта бэриллибэт: сайылыктарга сөп буолар муус уурулуллубат, баар даҕаны сойутар установкалар үлэлэтиллибэттэр. Кэлэр сылга бу улахан итэҕэс хатыланыа суохтаах.

Үүт соҕотуопкатыгар, сатаан тэрийдэххэ, тыа сирин нэһилиэкньэтэ эбэҕэ көмөлөһүннүүр. Сельсоветтар исполкомнара быыл бу үлэҕэ тиэрдиллибит былаанны баара-суоҕа 62,6 бырыһыан толордулар. Соловьев, Кытаанах уонна Чурапчы сельсоветтара эрэ сорудахтарын аһардылар. Оттон совхозтар дуогабар быыстыанан чаһынайтан үүтү тутуулаах сорох сирдэрэ (Субуруускай аатынан совхоз, Карл Маркс аатынан совхоз Одьулуунньаҕы отделениета) эмиэ тэриллибиттэр.

Үөһээ ыйылыбыт чахчылар совхозтар салаталара, тыа хаһаайыстыбатын управлениета сүөһү интинтин сүрүн бородуукталарын—үүт уонна эт хаачыстыбатын үрдэтиигэ эссе да мөлтөхтүк үлэлиллэрин, туһаннаах специалистарга, үлэ коллективтарыгар соптоох көрдөбүлү туруорбуттарын көрдөроллөр. Бу итэҕэйи туоратыыга партийнай тэриллэлэр хаһаайыстыбаннай салайаччылартан ирдэбили күүһүрдэр, бородуукталаах хаачыстыбатын иһин охсуһуону, социалистическай куоталаһыны эссе киэҥник, кэдьүүстээхтик тэнитэр эбэһиннэстэхтэр.

Пятилетка сүрүн сылын финиһигэр —үрдүк тэтими, хаачыстыбаны!

Сельсовет депутата С. Н. Дьяваева «Мындаҕаайы» совхоз Болугурдаахы отделениетыгар ахсыс сылын ыанньыксыттыыр.

Отделение салаатата опыттаах сүөсүһүтү быыл «Юбилейный» комсомольскай-ыччат фермаҕа старшайынан анаабыта. Бу уон маннааксыттаах коллектив сыл уок бинр ыйытар хас биирдии фуражнай ыанньыктан 1490 кг үүтү маҥ, сылаҕы эбэһээтэлистибэтин 81 кг куоһарда. Оттон Смена Николаевна бэйэтин көрдөрүүтэ 1823-түү кг тоннаастэ.

Орджоникидзевскай оройуон уонна Карл Маркс аатынан совхоз Мугудайдааҕы отделениетын сүөсүһүттэрин ыҥырыыларын сөбүн, кыстыкка маҥаны ахсыттан 913-түү кг үүтү таарта соруктанар. Ааспыт үс ыйга 412 кг хайыыгыйа ыта.

СНИМОККА: С. Н. Дьяваева үлэтин кэмигэр.

П. Оконешниковы фотота.

Эдэрдэрти биир бастыҥнара

Эрилик Эристиин аатынан совхоз Чакырдаахы отделениетыгар сүөһү ыанньыгэр элбэх ыччат үлэлиир. Кинилэртэн биир бастыҥнарынан Ульяна Гинзокентьева буолар.

Уол кыра саастыттан ийэтигэр көмөлөһөн кыаны хоонноо, сайын тиэтэҥэ элбэх бириэмэтин атаарбыта, сүөһү үлэтин сөбүлүү көрдөннэ. Бинр үксүн ол иһин, орто оскуоланы бүтэрээт, кини туох даҕаны саарабыла суох совхозҕутар маннааксыттыырга быһаарымныта.

Үлэҕэ дьоҕурдаах, дьулуурдаах комсомолка маннааксыт мэндэр идэтин хайыы-үйэ үчүгэйдик баһылаата. Кини быыл ааспыт уон бинр ыйга хас биирдии фуражнай ыанньыктан ортотунан 1670-нуу кг үүтү маҥ сорудаҕын таппа аһарда. Кыстыкка да киирэн баран эдэр маннааксыт, тэтиини маҥтаныахха, маҥаны ахсыттан 159-туу кг үүтү ылгаан ылары ситистэ.

Үлэтин туһунан ыйытаастахха, кыыс сэмэйдик ыччаардыр уонна:

—Оннооҕор биһиги төрөппүттэрбит үлэлээбиттэрэ. Оттон билигин, уруккуга холоотохха, усулуобуйа толору буоллаҕа дии. Барыта бэйэбититтэн тутуктаах. Кыһаннаахха, дьутустахха бу бэйэлээх өй, үөһүтэ дэлэй аһылыктаах дьылларга үүтү-аһы үүстүк ылар кыах баар.

Эдэр маннааксыт сөпкө этэр. Кырдьык да усулуобуйа, кыах баар. Кылабынайа, ону толору туһаныахха наада.

Р. ДАНИЛОВ.
биһиги общ. корр.

Инники—комсомолка

СОЛОВЬЕВ. Өлгөн үүт иһин оройуоннаары күрэхтэһиҥ кыттыылаах, «Юность» комсомольскай-ыччат фермаҕа иккис сылын маннааксыттыыр Татьяна Быргаева көрдөрүүтэ совхозка саамай үрдүк. Кини сыл ааспыт ыйдарыгар фуражнай ыанньын ахсыттан 2266-лыы кг үүтү ылгаан ыта. Чулуу маннааксыт, бу күннэргэ валовойунан 67 кг, эбэтэр ыанньын ахсыттан 4,7-лии кг, үүтү ыырыан суоттаатахха, сылааҕы былаанын куоһарар ыыахтаах.

Комсомолка Орджоникидзевскай оройуонун уонна Карл Маркс аатынан совхоз Мугудайдааҕы отделениетын сүөсүһүттэрин ыҥырыыларын дьыалаанан сөбөн, кыстык кэмигэр ыыах ахсыттан 1200 кг ыырга соруктаммыта. Итиннэ ааспыт үс ыйга анараа өттүгэр ылла.

С. СЕДАЛИЩЕВА.

Идэтийии бырааб

БАХСЫ. Комсомолец Афанасий Лыткин, төбө да эдэркэн иһин ыччат сүөһүнү төлөһүтүүгэ идэтийбитэ хаһыс да сылыгар барда; опытырда. Аҕаас хотонугар үлэлиир 7 нөрөччүттэн, ол иһигэр сүөһү интинтин I кылаастаах маастардарыттан даҕаны, уол үйдүлүччу үрдүк көрдөрүүнү сиистэ: сайыгыттан көрөр-харайар бороскуларын хас биирдиилэрэ кыстык таспыт ыйдарыгар 67,5 кг төлөһүйдүлэр.

Бу ыйга эрэлээх ылыллыа турар хас биирдии оҕус бороску суукҕа ортотунан 690—700 грамм төлөһүйэр.

А. ВАРЛАМОВ.

Наставник, старшай

ОДЬУЛУУН. «Эрчим» комсомольскай-ыччат ферма старшайа Христина Степановна Дьячковская кыстыкка хас ыанньын ахсыттан 1100-түү кг үүтү ылгаан ылларга эбэһээтэлистибэлээх. Кини ааспыт үс ыйга 363 кг ыта.

ССКП чилиэнэ, сельсовет депутата, бу күннэргэ ыанньын ахсыттан 4-түү кг ылан куугунатар.

«СО» общ. корр.

Бочуоттаах аат иҥэрилиннэ

РСФСР Верховнай Советын Президиумун 1983 сыл ахсынньы 16 күнүнээҥи Ыйаалынан Саха АССР норуотун үөрэдиҥнитин үлэлиитэрин бөлөҕөр норуот үөрэдиҥнитигэр үтүөлэрин иһин «РСФСР оскуолатын үтүөлээх учуутала» диэн бочуоттаах аат иҥэрилиннэ.

Ити үрдүк ааты сүтэр чиэскэ быһыгы оройуоммутуттан БОРИСОВА Анна Александровна — Чурапчыталаары уопсай үөрэхтээһин орто оскуолатын учуутала тиэстэ.

Сыламтата суох айминьылаах үлэҥ үрдүк сыанабылынан, күнду Анна Александровна!

Партийнай олох: конференция түмүктэрин дьүүллэһэллэр

КРИТИКАҒА—ДЬЫАЛАНАН

Тыл хаһаайыстыбатын производствотын өрө көтөҕүүгэ сүөһүнү уоһатыы бастакы үбчараттаах соруктартан биирдэстэрэ. Бу сорук тоҥо ситиһиилээхтик быһаарылларыттан сүөһү итиитин инники кэскилэ, бородуукуйаны ылыыны былааннаахтык урдэтин бырааччы тутулуктаахтар.

Хайахсыт отделениета ыахтан үүтү ылыыга, ыччат сүөһүнү төлөһүтүүгэ урукку оттүгэр кэккэ ситиһиилэрдээх отделения этэ. Оттон манна быйылгы үлэ түмүктэрэ сокуонай дьиксиннии үөскэтэллэр. Ол курдук, аспыт ыйдарга үүтү ылыы былаана толоруллубата, 1982 сыл туһаныгаах кэминнээбитээгэр 609 центнериэн ааҕыллах үүт ылыма. Ити кэмиэ биир фуражнай ыахтан 1242 к эрэ үрүҥ илгэ ылыллан ыам бырыыны баччаталыытаадар 132 кг-нан аччата.

Балаһыанньа итиннигин үрдүкээн ийэ сүөһүнү үөскэтиигэ утумнаах үлэ ыытыллыбат. Быйыл баара суоҕа 15 эрэ тиэлэ ыаҕаҕа таһаарбыттар. Дьиҥэр, быдан элбэх буолуохтаах этэ. Сүөһү көнньүнэн өлүүтэ эмиэ элбэтэ, ыгардас сэтиннньигэ 12 туһата суох туоратта.

XXVII оройуоннаах партийнай конференция түмүктэрин дьүүллэсиит мунньахтарыгар коммунистар бу тутаах болшуруоска ураты болҕомтону уурдулар.

— Аҕаан эрэр сылга ньирэйи деловой ылыы 38 эрэ бырыһыанга тэҥнэстэ. Биллиини ректальнай көрүүгэ 50 кытарах ыаах баара биллиэ. Быйыл үлэни тордүттэн тупсара тутарбыт иннэ, — диэтэ ССКП чилиэнэ, зоотехник А. П. Кузьмина.

Коммунист В. П. Петров бэйэтин этэнтигэр үлэһиттэр доруобуйаларын харистаайыы, сыныйаллаҥнарын тэрийии мөлтөҕүн критикалаата. Элбэх кэпсэтиигэ турбут сельскэй Культура дьиэтин уонна участковай балыыһаны тутуу бошуруостара совхоз салалтатыгар өйөмөтүлэр, олус тардылыыллар. Партком, сыахтааҕы партийнай тэриллэ маныаха ороһуохтарын сөп этэ, диэтэ кини.

Фермаларга ыаах төрөөһүнэ саҕаланан эрэр. Ол үрдүнэн төрүөҕү ылыыга балэмнэҕин отус бытаан. Хотоноого ыаах төрүүр боксалара суохтар, ньирэй площадкалара өрөмүөннэрэ ялыктэр, термоклеткалар үлэлээбэттэр, биирдиилээн клетка эмиэ биллэбэт. Онон саҥа төрөөбүт 12 ньирэй түбэтиэх сиргэ, долборуктар кэтэхтэриигэр туралларын. Бу охсуулаах буолуон сөп.

Мунньах партийнай конференцияҕа оноһуллубут критиканы сөпсөбүнэн аҕаан турар, хаһаайыстыбаннай уонна иитэр үлэҕэ баар бөдөҥ итэҕэстэри туоратар льыаһалары бэлиэтээтэ.

С. НИКОЛАЕВ.

СОҺУН, ОРДУК КӨДЬҮҮСТЭЭХ ФОРМАЛАРЫ КИЛЛЭРИЭХХЭ

Дьон олорор сиринэн иитэр үлэ активистарын оройуоннааҕы сүбэ мунньаҕыттан

Ахсыныы 17 күнүгэр, субуотаҕа, Болтоногоо дьон олорор сиринэн иитэр үлэ активистарын оройуоннааҕы сүбэ мунньаҕа буолла. Онно кини агитштабтар, микрораононнар советтарын чилиэннэрэ, агитзоналар начальниктара, партийнай тэриллэр секретардара, сельскэй Советтар исполкомнарын председателлэрэ кытыннылар.

Мунньахха «ССКП КК бэс ыйынааҕы (1983 с.) Пленумун уураахтарын олохха киллэриигэ дьон олорор сиринэн иитэр, массабай - политическай үлэни тэрийии соруктарын түһүнэн» ССКП райкомун пропагандаҕа уонна агитацияҕа отделын сэбиэдиссэйэ А. С. Шишигин дакылаата уонна Чакырдааҕы кини агитштаб үлэтин опытын туһунан кини штаб начальника Ф. Д. Старостина кос дакылаттара дьүүллэһиллиэх.

Дакылаатчыт коммунистическай общество хэлиттэр сийдэрэ ыыстыбаах кийиитин иитэн таһаарыыны кэлимнэк быһаарыы суолларыгар киэҥник тохтоото.

Оройуонтан иитэр үлэ дьон олорор сиринэн ыытыллар буолуоҕуттан уонтан тахсан сыл аста. Бу үлэ сөптөөхтүк тэриллэр сирдэриигэр нэйилэнньэ активнойа үрдээн, дьон агитзонаҕа ыытыллар үлэҕэ ааныйыылара уонна ыытыллара кэҥээн иҥэр. Быйыл нэйилэнньэктэргэ 133 агитзоналарга уонна оройуон киниигэҕи 19 микрорайоннарга 800-тэн тахса активистар тардылыннылар. Бу үлэ Чакырта, Мугудайга, Болугурга, Болтоногоо баччаҥа сэргэхсийдэ, Оройуон киниигэр «Якутсовхозстройдааҕы», кини баалыһатааҕы уонна интернат-оскуолатааҕы микрорайоннар үлэни тэтимнээхтик саҕалаастылар. Партия райкома, Эрилик Эристиин аатынан, Субуруускай аатынан уонна «Чуралчы» совхозтар парткомнарын дьон олорор сиринэн үлэ активистарыгар анаалаах семинардарыы тэрийэн ыытыллар.

Ол эрээри Одьулуунуга, Хатылыга үлэни олус хойутаан саҕалаатылар. Сотоок сиргэ кини агитштабтарга олохтоох партийнай, хаһаайыстыбаннай, профсоюзнай, комсомольскай тэриллэр представителлэрэ тардыллыбыттылар. Нэйилэнньэ барыа-арыгата хабан, кини иитэриэҥин үөрэтэн, учуоттаан сэдэхтик тэриллибэт.

Дьон олорор сиринэн массабай-политическай үлэ формалара байытыллан, иҥэ хойоонноро диэнгэтинэн дириҥэтиллэр. Ол иҥэн бу үлэҕэ туох саҥа, сонун баарын иилэ хабан олохтоох киэҥник тэнитэн иҥиэхтээхпит. Дьону кытта үлэ формаларын, тэрээһинин салгыы туспарыы, идэйнэйиктэр үлэ таһымын урдэтин соруктара болҕомто кэнниигэр туруоруллуохтаахтар. Бу оттүгэн утумнаахтык үлэлиир Мэҥэ-Хаҥалас оройуонун Балыктаах сельскэй Советын үлэтэ болҕомтону тардар. Аспыт дыэлга онно үлэ опытын кытта билсиҥ Карл Маркс аатынан совхоз делегацията бара сылдьыбыта. Кинилэр биир итэриэстээхтэр кулууптарын тэрийбиттэрэ үлэни ордук сэргэхсийдэлэтин көрбүттэрэ, иитэр үлэ саталлаахтык туруоруллуута совхоз олохтоох отделениета хаһаайыстыбаннай былааннарын толоруутугар көмөлөөх буолбутун итэҕэйэллэр. Ол гынан баран ону бэйэлэриигэр олох туһуттан туох да үлэни ыытпатылар.

Балыктаахтар курдук үлэ саҥа көрүүнэрин киллэрии иитэр үлэни агитзонаҕа тэрийиттэн аккаастаныы курдук көрүүлүү суохтаах. Тэтторутун, дьон олорор сиринэн иитэр үлэ ис хоһоонун байытыы, кинилэр иллэҥ бириэмэлэрин көдьүүстээхтик атаарыыларын ситиниҥ, общественнай активноны күүһүрдүү курдук өйдөөлүүлүөхтээх. Ити сүрүн соруктары ситиһэр тэрээһин дьаһалларын биирдэстэриэн биир идэлээхтэр кулууптарын тэрийии буолар. Ол нэйилэнньэ барыта кыттар дьаһалларын кытта сэргэ дьон тардыһыытын учуоттаан үлэлээнии эрэйэр.

Практика көрдөрүнэн, онуоха сельскэй Советтар исполкомнара общественнай тэриллэр үлэлэриин сүрүннээннэрэ быһаарар оруоллаах. Кинилэр кини агитштабтар үлэлэриигэр нэйилэк, отделение салайаччыларын, культура тэриллэриин үлэһиттэриин активнайдык кытыныахтарын наада. Холобур, оройуонтан бастыҥ үлэлээхтэр ахсаннарыгар сылдьар Мугудайдааҕы кини агитштаб үлэтигэр нэйилэк, отделение салайаччылара, комсомольскай тэриллэ секретара, Культура дьиэтин директора, учаастактаах балыыһа кылаабынай эмчита, дьахтар советин председателэ тардыллыбыттара уларыт көмөлөөх буолла. Нэйилэккэ дьон общественнай активностара үрдээн иҥэр. Совхоз отделениетын хаһаайыстыбаннай үлэлэриэр эмиэ олохтоохторо маассабай субуотуннуктарыа тэрийэн улахан көмөнү оҥороллор. Ыччаттаах ортолорутар үүнү үөскэтэр олохтоохуттан утумнаах үлэ ыытыллар. «Оскуола—производство—үрдүк үөрэх» хаһаайыны олохтоох оскуола выпускниктара оройуонтан бастакынан саҕаламмыттара. Кинилэртэн биллиэн Мугудайга үлэлиир Ф. Ф. Смирников, А. И. Пермякова, М. А. Слепцова агитзонаҕа үлэ тэриллэччилэриэн буолаллар. 1981 сыллаахха орто оскуоланы бүтэрбит Дарья Потапова, Светлана Окошешникова, Варвара Скрябина, Татьяна Аммосова уо. д. а. сүөһү иитиитигэр салгыы хаалан үлэлиргэ бачыым хотехтүлэр. Быыл орто оскуоланы бүтэрбит 20 үөрэнээччи совхоз производствотыгар үлэлии таҕыстылар.

Ханнык баҕарар нэйилэккэ агитзонаҕа үлэ ордук дьиҥнээх формаларын оҥоруохха сөп. Болтоногоо оу үлэҕэ быыл улахан суолта бэриллэн үлэ былааннаахтык саҕаланна. Совхоз саамтата Кыандыга үлэлиитэр сыныйаллаҥнарын тэрийиигэ үлэни тэриэн эрэр. Производственнай учаастактарга кыыл мунуктар үлэлиилэр. Хатылы орто оскуолатын коллектива комсомольскай ааҕан аат мунньаҕын тэрийдэ. Ити барыта үлэһиттэри, ордук ыччаты, ситиитэ улахан көмөлөөх буолуоҕа саарбаламмат. Ол гынан баран кыыл мунуктар, сельскэй Культура дьиэтэрэ олус тымныылара, үлэлиилэриэр ханнык да усулуобуйалара суоҕа улахан мэһэйнэн буолар. Бу оройуон үүнү нэйилэнньэриигэр сыныаннаах. Итиннэ сибэкки дьон мустар, сыныйаллаҥ көмөрүн атаарар сирдэриитэр сөптөөх үлэлиир усулуобуйаны тэрийии ураты болҕомтоҕо ылыллыахтаах.

Бу үлэҕэ Чакырдар опыттара болҕомтону тардыаҕын сөп. Манна кини агитштаб ыытыллыахтаах дьаһаллары эрдэттэн быһаараан оруоллаана. Бырааһынньыктары атаарыы хал буолбут формаларын сокуон көрүүнэринэн солбуйуу дьоҥҥо-сэргэҕэ кэпсэтиэ. Холобур, Саҥа Дьылы атаарыыга былырыын бырааһынньыктыы симэммит сыарҕалаах атынан Дед-мороз Хаарчаналыын ыллары көрдөө сылдьан оҕолорго бэлэхтэри, улахан дьоҥҥо кулуупка биэрэр открыткалары тутарыылара ыраатыныыгы улахчаныгы сэргэхсиниитэ. «Чэчир», эрэ дьиэгэлэрэ (30—40 саастаахтар) күрэхтэһии, спортивнай нэдиэлэ, агитзонаҕар тус-туһунан темалары ыаах үлэлээниилэрэ нэйилэнньэни киэҥник тардыыллар.

Дьон олорор сиринэн массабай-политическай үлэҕэ быыл, саҥа көрүү бэлиитэнан, нэйилэк ахсын биирдии-иккиэн биир итэриэстээхтэр кулууптарын тэрийиэхтэриит. Бу үлэни кинилэриигэ общественнай советтар тэриллэн үлэлиэхтээхтэр. Агитзоналар, микрорайоннар актиптарыгар семинардар тэриллиэхтэрэ, анаан занятиелары ыытан методическай көмөлөр оҥоһуллуохтара.

Кэлэриэн турар Улуу Кыайыы 40 сыла туолуутун көрсө биһиэхэтэр нэйилэ-кэстүүлэриэн туспарыыта, көрөрдүүтэ, саамтаннай, чэбдигирдэр үлэни ыытыыта болҕомто туһаайыллыахтаах. Дьон олорор сиринэн иитэр үлэ культурнай, чэгиэн-чэбдик олох кэстүү, оргуйар кинилэриэн буолуохтаахтар. Бу сүрүнү көрөбүл—итиннник.

x x x

Дакылаатары дьүүллэһиигэ бастакынан тыл эпчит Болугурдааҕы кини агитштаб начальника В. Н. Петров ыччаты кытта үлэни күүһүрдэр сыалынан быыл кини агитштабка элэр дьоннор киллэриллибэттэрин, ыччаттарга анаалаах кулууптары үлэлэтэн эрэллэриэн туһунан кэпсээтэ. Кини итини тэҥэ пенсиокэрдэр совхоз отделениетын үлэтигэр көмөлөһүүлэриигэр үс сыллаах былаан ылыллыбыта үлэни билэрдэнк сэргэхсийиитин, «Чэчир» диэн интернат интэрнэтээччилэриин түмэр агитзона нэйилэк общественнай олоҕор биллэр көмөнү оҥорон эрэрин биһиэхинэрдэ.

Субуруускай аатынан совхоз Болтоготооҕу отделениетын партийнай тэриллэтин секретаря Т. В. Попова дьон олорор сиринэн иитэр үлэни тэрийии боппуруостарын бэлэмнээн эрдэс таһымнаах мунньахтарга дьүүллэһии, агитзоналар үлэлэриин былааннарын оҥостууларыгар көмөлөһүү, дьон олорор сиринэн иитэр үлэ активистарын отчуоттарын утумнаахтык истии уһулуччу наадалаарын бэлиэтээтэ.

— Оройуон киниигэр микрорайоннарынан иитэр үлэни быыл кинилээн тэрийии биллэр сэргэхсийиини үөскэтэ. Биһиги микрорайоммут совета олохтоохтор активностарын өрө көтөҕөр сыалынан «хаһаайка» кулуубу тэрийэн үлэлэтэн эрэр. Үөрэхтэриигэр ситиспит оҕолору пенсиоҥа олорор учууталлар шефтэһиилэрин, улаатан эрэр оҕолору кытта үлэҕэ конференция, хас занятие аайы кинигэ быыстапкаларын тэрийии курдук саҥа формалары олохтоохуҥа микрорайон совета ураты болҕомтону уурар,—диэтэ Чуралчы сэлиэнньэтин библиотекатааҕы микрорайонун советын председателэ Т. П. Карпова.

Райсовет исполкомун иҥ дьыалаҕа отделын начальника Я. А. Павлов, общественнай бөрөөдэги кэпсиит үүнү көрүүнэрэ дьиэрэ-уоҕа таһаарыллар буолбуттарын бэлиэтээн туран, бу үлэҕэ дьон олорор сиринэн иитэр үлэни туһаайыы боппуруостарыгар тохтоото.

Мугудайдааҕы кини агитштаб тэрийиитиэн Карл Маркс төрөөбүтэ 150 сыла туолуутугар анаалаах теоретическай конференция, Ленинскэй бириэмийэ лауреата Д. Д. Красильниковы, ССРС Государственнай бириэмийэтин лауреата М. С. Толстоуховы кытта көрсүһүүлэр, үлэһит иҥэтэ-иҥэтэ, улаатан эрэр оҕолору кытта үлэҕэ теоретическай практическай конференция, коллективтар айар отчуоттара, Ньурбатааҥы государственнай драматическай театр артистарын кытта көрсүһүүлэри тэрийии, о. д. а. дьону түмүүгэ улахан көмөлөөх буоллулар. Ол туһунан Маралаайыытааҕы «Восток» агитзона начальника Ф. Ф. Смирников сиһилии кэпсээтэ.

Хоптоҕо сельскэй Советын исполкомун председателэ М. П. Филиппов дьон олорор сиринэн иитэр үлэни тэрийиигэ нэйилэккэ баар үс партийнай тэриллэр биирдэ холбоһон үлэлээһиннэриин опытын билиһиннэрдэ. Араатар ордук ыччаттары кытта үлэҕэ сүрүн болҕомтону уурар, онуоҕаҕа агитзоналар бастыҥ опыттарыа кэҥиннэк тарҕатар наадатын ыйда.

— Сылаанга 11 агитзона тэриллэн үлэлиир. ССКП КК бэс ыйынааҕы (1983 с.) Пленумун түмүктэриин пропагандаламмыта «Знание» общество олохтоох тэриллэтин лектордара активнайдык кытыннылар. Агитзоналар олохтоохторо формаларын шефтэһэн бынаарыы быйаны огорооччуларга туттар тэриллэри, быаны-туһаҕы оҥорон биэриллэр. Сельскэй Культура дьиэтигэр кинилээн тематическай бөлөхтөрдэри утумнаахтык тэрийиллэр. Ол нэйилэнньэҕэ улам көрдөхсиэр буолан иҥэр,—диэтэ Сылаанга кини агитштаб начальникэ солбуйаччы Е. М. Максимова.

Хатылытааҕы кини агитштаб начальникэ солбуйаччы М. М. Иванова, аспыт сылларгаа зоналар тематическай бөлөхтөрдэри былааннаахтык тэрийэн ыытыылара үлэҕэ улахан сэргэхсийиини киллэрбитин бэлиэтээн туран, быыл дьон олорор сиринэн иитэр үлэни тэрийиигэ улахан бытаарыы таһаарылыбытын критикалаата.

Райсовет исполкомун председателин солбуйаччы В. М. Неустроев дьон олорор сиринэн иитэр үлэҕэ сельсоветтар соруктарыгар тохтоон тыл эппэт.

Сүбэ мунньах дьон олорор сиринэн маассабай-политическай үлэни салгыы туспарыыга туһаайан уураах ылынна.

С. ЧИЧИГИНАРОВ.

Снимокка: сүбэ мунньах кыттыылаахтара (хаҥаастан) Болугурдааҕы кини агитштаб начальникэ В. Н. Петров, Одьулуунааҕы «Дьүкээбил» агитзона начальника Н. Д. Ефремов, Чакырдааҕы кини агитштаб начальника П. Д. Старостина, оройуон киниигэр музыкальнай оскуолатаҕы микрорайонун советин председателэ М. Г. Оленова, Эрилик орто оскуолатынаадаҕы партийнай тэриллэ секретаря Л. И. Иванова уонна Болтоготооҕу кини агитштаб начальника А. Г. Слепцова сыныйаллар кэмнэрэ.

П. Окошешников фотота.

КЫАҺЫ ТАБА ТУҺАНЫАХХА

Биһиги рейдэбит

Болтоголор быйылгы кыстыкка бирдии фуражнай ынахтан 850 кг, бороскуттан 115 кг привеһы ыларга эбэһээтэлистибэлээхтэр.

Онуоха сөптөөх усулуобуйалаахтар. Быйыл маннык 3333 тонна, былаанныгаттаабар 693 тоннаннан эбэх, от, 670 тонна силэлэс балаҕыгыныгэ. Итинник таһыннан күнүгэ 150 тонна көннөрбө огоһуллар.

ДЬҮДЭХ БОРООСКУЛАР

Кыдалта эдэр рабочай Егор Монастырев старшайдаах хотонуго 205 тиҥэһэ уонна субан сүөһү турар. Алтыныы бүтүөр диэри хотоноруо сыбаҕа сиппэккэ сүөһү быһа түһүүтэ, ыраатта таһаарылла сылдьыбыт, 8 сүөһү көннөрүнэн өлбүт. Кэлин сорох дьаһаллар олохтоммуттар: эбии аһылык быстыбакка огоһуллар, көрүүгэ эбэтиллибит. Холобур, тиҥэһэ көрөөччү Е. Е. Беляева хаксиринэн, убаҕас көннөрбөөкү таһынан балык

уонна андаатара миинин иэрдэр эбиттэр. Онон сүөһүлэр туруктара коммут, өлөр кутталлаах суох. Ол эрээри билигин даҕаны мөлтөх туруктаахтар баалар. Онон сүөһү туругун лаппа түөсараргa өссө да үлэлэстэхтэриҥэ табыллар.

Оттон ССКП чилиэнитэр кандидат В. Е. Попов старшайдаах борооску хотонуттан өссө күһүн ордук мөлтөхтөрүн Илин Харбалаҕа көнөрбүттэр. Ол үрдүнэн кыстыкка киириэхтэн отделениеҕа 49 бороос. ку өлбүт буоллаҕына итии аҥарын кэриҥэ маннык охтубут. Онон Юрий Макаров 29, Светлана Павлуцкая 40, оттон старшай 21 эрэ бороскуулаах хаалбыттар.

— Ласпыт сылга курдук, ыччат сүөһүнү кыстыкка атырдьах ыйын 25 күнүгэр киллэрбиппит эрээри, хотон аһыгас этэ, эбии аһылык огоһулла охсубатаҕа, —диэр бириигэдьиир Николай Ефремов.

— Күһүнгү оттуулэр күөх үүт таһыллыбатаҕа, Светлана Павлуцкая чуолкайдаан биэрэр.—Оттон ал. тыныныыга, куобах көҥүллэнитин саҕана, бүтүн иэдиилэ устата олох да умнууга хаалбыппыт. Сорох-сорохпут үлэлээбэтэҕэ. Эбии аһылыктааҕар буоллуох, сүөһүлэр уулаабакка да турбуттара. Ол түмүгэр, ороһу, мөлтөх сүөһүлэр өссө быһа түспүттэрэ, 12 бороску тута өлбүтэ.

Кэпсэтиини ветеринар Раиса Калачева салгыыр:

— Ыччаттар кыһаныылаахтар, режими тутуһаллар, аһылыгы, балык арыытыгар тиийэ туһана сатыыллар. Бороскулар көмө охсой биэрбэттэрин, өлүү тохтооботун, эмтиирсэрэтэр үлэ мөлтөҕүнэн, эмиэн, витаминнаан хаач. чиллыбаппытыгын быһаарыахха сөп. Сураҕа, ол совхоз үрдүнэн да суох үһү. Тымныйыны утары укуолу биир төгүл ыыппыппыт. Уотар укуол адьас да көрүллүбэт. Билигин витамин эрэ бэриллэр.

Дьиэр адьас мөлтөхтөрү туспа тутан, анаан көрүөх эбиттэр, ноҕоруускалара да кыра эбээт.

Маннык балаҕан ыйыгар, ахтыныныга бороскулары ыйаабакка быһа холуйан сиччуоттаабыттар. Сэтинньигэ ыйаабыттар эрээри тустаахтарга түмүк төһэ хачча буолбутун ыйытиннэрбэтэхтэр. Таайа былаастаан бириигэдьиир этэриэн, ортотуман 7-лии кг төлөһүтүүлүбүт курдуктар.

Илин Харбалаҕа «Сардаана» хотонугар биэс көрөөччүгэ 160-са бороску (он. тон 38-ha үһүс суорттаах) эрэҕалорүгэр тиийэ хоноруллар саах буолан туроахтыыллар. Ордук мөлтөхтөрө П. Д. Яковлев киэнэрэ үһү.

— Нохуомнарын кыҥгэ үстэ ыраастыыбын. Муоста уутта туолан таһынан бычыахтыырын хайыам баарай?—диэр кини.

Кырдьык, хотон олус сиистээх, тэммахтыыр, ошо эбии кыараҕас. Ол эрээри итии Яковлевы кытта кэккэлэһэ үлэлиир П. С. Захарова бороскулара турар миэстэлэрэ балачча кыраас, бороскулар туруктара да оннук куһаҕана суох.

Отделение кыстык үс ыйыгар биирдии бороскуну 17,5 кг төлөһүтэн, графигын аҥарын эрэ тутуһан иһэр. Онон эбэһээтэлистибэ кумааҕыга хаалдар кутталламмыт.

«САРДААНА» ТОБО ХААЛЫЫЛААҔЫЙ?

Отделение үүт валовой ыамын уонна государствоҕа туттарыы сыллааҕы сорудахтарын эссе алтыныыга толорбута. Кыстык ласпыт ыйдарыгар эбэһээтэлистибэтин куоһаран уонна былырыыгы туһаанаах кэмпэһэнтээҕэр 27 тоннаннан эбэх үүтү ыан иһэр. Билигин күнүгэ 8,5 центнер ыанар. Ордук кэлиҥнии кэмигэ убаҕас көннөрбөөкү окоруу, үстэ ыаһын бэрээдэктэммит.

Былырыын үлэҕэ киирбит «Эрчим» комсомольскай-ыччат ферма хотоно быйыл аччыгый комплекска кубулутуллубут. Механическай ыаҥнытан ураты үлэлэргэ механизация та саахала суох үлэлиир. Бу кыстыкка ынах ахсыттан 1200 кг үүтү ыырга сорудаллаан, ортотуман 7-лии кг төлөһүтүүлүбүт курдуктар.

Кэпсэтиини ветеринар Раиса Калачева салгыыр:

— Ыччаттар кыһаныылаахтар, режими тутуһаллар, аһылыгы, балык арыытыгар тиийэ туһана сатыыллар. Бороскулар көмө охсой биэрбэттэрин, өлүү тохтооботун, эмтиирсэрэтэр үлэ мөлтөҕүнэн, эмиэн, витаминнаан хаач. чиллыбаппытыгын быһаарыахха сөп. Сураҕа, ол совхоз үрдүнэн да суох үһү. Тымныйыны утары укуолу биир төгүл ыыппыппыт. Уотар укуол адьас да көрүллүбэт. Билигин витамин эрэ бэриллэр. Онон эбэһээтэлистибэ кумааҕыга хаалдар кутталламмыт.

«САРДААНА» ТОБО ХААЛЫЫЛААҔЫЙ?

Отделение үүт валовой ыамын уонна государствоҕа туттарыы сыллааҕы сорудахтарын эссе алтыныыга толорбута. Кыстык ласпыт ыйдарыгар эбэһээтэлистибэтин куоһаран уонна былырыыгы туһаанаах кэмпэһэнтээҕэр 27 тоннаннан эбэх үүтү ыан иһэр. Билигин күнүгэ 8,5 центнер ыанар. Ордук кэлиҥнии кэмигэ убаҕас көннөрбөөкү окоруу, үстэ ыаһын бэрээдэктэммит.

Былырыын үлэҕэ киирбит «Эрчим» комсомольскай-ыччат ферма хотоно быйыл аччыгый комплекска кубулутуллубут. Механическай ыаҥнытан ураты үлэлэргэ механизацията саахала суох үлэлиир. Бу кыстыкка ынах ахсыттан 1200 кг үүтү ыырга сорудаллаан, ортотуман 7-лии кг төлөһүтүүлүбүт курдуктар.

Бигиргэн ыанньыксыттар, алтыан күнүэҕэ графиктарын куоһаран иһэллэр. Холобур, быйыл орто оскуоланы бүтэрбит Ксения Седалищева уонна Александра Жиркова 47—50 кг ыыллар, өлгөм үүт иһин оройуоннааҕы куоталаһыы кыттыылааҕа, групкомсорг Дарья Павлова 62—70 кг тиэрдэр. Итиннэ коллектив күнүгэ 3,5 центнер үүтү ыыр. Ол эмиэ өйдөөтөр. Сиилэс ангардас бу эрэ фермаҕа бэриллэр, от куорматтан 20 бырыһыанын үрдэтиллэн көрүлүбүт.

Маннык быйыл саҥа үлэҕэ киирбит хотоҥҥо 85 тыһаҕас уонна субан сүөһү турар. Дьиэр итии тутуурга саҥа төрүөхтэ профилактория үлэлиэхтэриэн уонна, моточнай-цеховой кыымаҕа киирэллэриэн, төрүүр сүөһүлэр туруохтаахтар эбит. Ону хотон механизациятын уонна итиннэ систематын таныыта сиистэккэ мэһэйдээбит.

Саамай эбэх, аҕыс, манныыксыттаах «Сардаана» ферма күнүгэ 2 центнери, төрдүөйэх манныыксыттаах «Кэскилтэх» 1 центнерлиэн аҕыйах үүтү ыы олорор. Бу ый 1 күнүгэр диэри 3-түү центнери ыы олорон, маннар ыах ахсаана аҕыйаабатаҕын үрдүнэн бирдии манныыксыттар 8—20 кг диэри быһа түһэрбиттэр. Графиктан 6 манныыксыт хаалан иһэллэр.

— Күнүгэ, графигынан буоллаҕына, 38 кг ынахтаахтыы эрээри, 25 кг ыыбын, 18 ынахтыттан 8-на эрэ ыатар. Сиилэһи күһүн аҕыйах хонукка сиэпкиэпкт. Көннөрбөө быстабыста огоһуллар уонна убаҕас. Бу ыйга түөрт күн эмиэ быста сыырыта. Онон, үстэ ыабыпыт үрдүнэн үүт үөтэлээбэт,—диэр ферма групкомсора Домна Яковлева.

Сүүрүн фермаҕа балаһыанньа миинньыгын үрдүнэн управляющай Г. В. Смирников бу ыйга валовойуонан 25 тоннаны ыыр, государствоҕа 24 тоннаны туттарар соруохах хайа баҕарар толоруллар ынахтаах диэн уоскутунар. Дьиэгэр болтоголор, былаанга сыппакка, өссө эбэх үүтү ыыр ынахтаахтар. Ыанар ынахтарын ахсаанынан кинилэри кытта бирдии тэҥ хадаардар уонна болугурдар сыл аспыт ыйдарыгар кинилэрдээҕэр 118-205 тоннаннан эбэх үүтү ыан иһэллэрин сапатыахха сөп.

Отделениеҕа үүт хаачыстыбатын, кини сыатын үрдэтиигэ үлэ суоҕун тэҥэ. Сыл аспыт ыйдарыгар туттарыллыбыт үүт сыччах 16 бырыһыана бастакы суорттаҕынан барбыт. Оттон кыстыкка киириэхтэн ол олох да мэлийдэ.

x x x

Түмүктээн эттэххэ, болтоголор биэрбит тылларын толоруурга ынахтарын ыраабынан ситэ туһаммакка иһэллэр.

Рейдэбэй бириигэдэ чилиэннэрэ:

М. СИВЦЕВ,
ветстанция дезотрядын начальника.

С. СМИРНИКОВА,
«СО» аналл. корр.

Рабочай трибуната

◆

ВЕТ-ҮЛЭҺИТТЭРИ КҮҮТЭБИТ

Байыан отделениебыт быйылгы кыстыкка сүөһүттэн ыаллар бородууксуйаны дэлэтиигэ, хаачыстыбатын туһаайыыга, производствоҕа сыаны, бастыҥы олохтоохтуурга оройуонтан ыытарыы таһааран үлэлиир. Мин дьүөгэбиннин, опыттаах сүөһүгүт А. В. Смирниковалыын, итии төһөлөөх улахан эмиэнтээҕин өйдөөн туран, күһүн 95 оройу, ордук мөлтөх бороскулары кэрэ ылыыллыт.

Бороскуларбыт кэмигэр эрдэ хотоҥҥо киирбиттэрэ. Турар сирдэрэ сылаас. Отторуун хаачыстыбата үчүгэй. Рабочайдар М. Н. Смирников уонна С. С. Гуляев үчүгэй хаачыстыбалаах көмөнньөрбөнөн, хойутаан да буоллар, искусственнай түүтүнэн нуорма быыбыттаан хааччыйаллар. Онон уопсай тэрээһин сэтэн, ини дьыала бэйэбиттэн эрэ тутулуктаах курдук.

Биллэн турар, бороскулары аһатыы режимин хаалбаҥнаабакка тутуһабыт, тото-хаана аһатабыт, уулатабыт. Көрүү-истин туруктарын кэтин, биллэ сылдьан оҥоһуллар. Онон кыстык үс ыйыгар хас бирдиилэрин мин 56,6 кг, оттон Анна Васильевна 56,2 кг төлөһүттүбүт.

Ол эрээри биһиги бороскуларбыт мольуун буолан эрэллэрэ, тиистэрэ кылыатыйыыта дьиксиниэхэр. Мольуун отделение үрдүнэн эмтээһиини эрэйэр. Оттон кыстыа... Уруут сүөһү тиийэ кылыатыйдаҕына улахан сүүсүгүрүү буолаан. Калан, сүөһүнү эбии аһатар буолуохтаан, ошо соччо кыһаммат буоллубут. Дьиэгэр, бороскулар тиистэрэ кылыатаныыларын аанна саламматтар, аһылыктарыгар да хайдах мэһэйдээт буолуохтарай.

Онон ветеринарный специалистар көмөлөрүн күүтэбит.

И. ПЕТРОВА,
бороску көрөөччү.
Мугудай.

Маны билиҥ, үөрэтиҥ, олохтоох

ФЕРМАНЫ БЭДЭРЭЭККЭ КИЛЛЭРИИ

Билигиҥи кэмиэ норуот хаһаайыстыбатын бары салааларыгар үлэни тэрийии уонна көҕүлээһин прогрессивнай форматын быыытынан коллективнай бэдэрээттэһии кизиҥник олохтоон эрэр.

Маҥтан аллараа биһиги ыаллыы Мэҥэ-Хаҥалас оройуонун «Кыһыл сулус» совхозун сорох фермаларын бэдэрээккэ хайдах киллэрэ эрэллэрин туһунан билиһиннэрэбит.

Бу прогрессивнай формаҕа аан бастакынан совхоз Хороотуттааҕы отделениетын Харыйалаах уонна Суоллаааҕы отделениетын «Айхал» фермаларын коллективтаҥа киллэрилиннилэр.

Итии иннинэ бу боппуруос совхоз специалистарын, фермалар үлэһиттэрин ортолоругар сиһилии үөрэтиллибит, дьүүллэһиллибит, коллективтары бэдэрээккэ киллэрии усулуобуйата кэчэйдэхтиин огоһуллубут.

ДУОГАБАРЫ ТУҺЭРСИИ

Дуогабардаһыах иннинэ ферма коллективыгар кимнээх, хаҥнык үлэһиттэр — хас киһи киирэрэ чопчу быһаарыллыбыт. Саастаах бастыҥаанай буолара көрүллүбүт. Холобур, үөһээ аатаммыт фермаларга 15-тии киһи (манныыксыттар, оператордар, фуражирдар, учуотчуктар, кочегардар, атын да рабочайдар) киллэриллибит.

Фермаҕа старшай оператор мэтэ 30 сааг. эбии хамнастаах сэбиэдиссэй диэн көрүллүбүт. Итии дуоһуваска, сарайга үөрэтэн эрдэ баран, үүт учуотчуктарын бөлөрсүлэриттэр.

Сыбаҥнасай күн ахсын бэдэрээттэһии дуогабарыгар кими баттаспыт рабочайдар үлэҕэ кыттыыларын коэффициеннын (ҮКК) быһаран иһэр. Ый бүтүүгүнэ ол суумаҕын үлэ төлөбүрэ оннооҕор оҥоһуллар.

Дуогабары ферма коллектива уонна совхоз салаатата түһэрсэллэр.

Онно ыаннык ферма коллективын толоруутугар маннык көрдөрүүлэр киирэллэр: сылга үүтү валовой ылыы кэмэйэ (ц), бирдии ынахтан ыанар үүт (кг), ньиэйи деловой ылыы бырыһыана, государствоҕа туттарыллар үүт (ц), үүт табаарыгаһын бырыһыана, бастакы суорттаҕынан туттарыллыбыт үүт бырыһыана, үлэ дьиссиплиниитигэр уонна общественнай бэрээдэккэ, бэйэ билиитин үрдэтиигэ, общественнай үлэлэргэ кыттыыта коллектив ылынар чопчу эбэһээтэлистибэлэрэ.

Совхоз салаатата рабочайдары сөптөөх олорор уонна үлэлиир усулуобуйаларынан, культурнай сыныйалаҥнарынан, наадаах техниканан уонна оборудованнаан, сүөһү аһылыгынан хааччыйыыта, боруоруусуйаны өнөрүүнү албэтин, производствоҕа сүүкэтэрэ аччатыы иһин көрдүүр дьаһаллара (эбии төлөбүрдэр, бириэмийэлэр) дуогабарга ыыллаллар.

ҮЛЭҺЭ КЫТТЫЫ КОЭФФИЦИЕНЭ (ҮКК)

Үөһээ этиллибитин курдук, ыйдааҕы, сыллаааҕы үлэ түмүгүнэн хамнаһы аалыы ҮКК-нан оҥоһуллар. Ааныха хас бирдии рабочай чопчу бирдии үлэ күнүгэр хайдах кыттыыта балыыр ыччоттаннан иһэр. Ый бүтүүгүнэ, ол баллар эбиллэннэр, күннээҕи орто балл таһаарыллар.

Холобур, үүтү ылыыга сыл түмүгүнэн маннык-сыттарга маннык баллар олохтоммуттар: 2000—2200 кг—8 балл, 1800—2000 кг—6 балл, 1600—1800 кг—4 балл, 1400—1600 кг—2 балл.

Маннык-сыттартан ураты үлэһиттэр бородууксуйа таксыытыгар эмиэ иитиэстээх буолалларын ситиһэр туһугар эмиэ туспа баллар олохтоноллор: 1900—2000 кг—7 балл, 1800—1900 кг—5 балл, 1700—1800 кг—3 балл, 1700 кг диэри үүккэ—1 балл.

Күннээҕи үлэни сыанаалаһыҥҥа маннык баллар олохтоммуттар: үлэҕэ үтүө суобастаахтык сыһыаннаһыы иһин—5 балл, коллектив атын чилиэннэргэ кемелеһүү иһин—3 балл, дьиссиплиниэнэ, техникаттан куттал суох буолуутук бырабылаанныы тутуһуу иһин—2 балл, общественнай үлэҕэ активнайдык кыттыы иһин—2 балл.

Итиэннэ сэргэ ҮКК быһаарыыга күн ахсын көҕүрүгэр баллар эмиэ көрүллэллэр. Холобур, үлэҕэ дьалаҕайдык сыһыаннаһыы иһин—5, үлэ технологиятын кэһии иһин—5, үлэ хойутаһыы, итиэннэ-эн иһин—2, техниканы кыһаннык көрүү-харайыы иһин—2, зоовет-куруһуоктар заказтиэларын көтүтүү иһин—3, общественнай үлэттэн аккаастаныы иһин—2 балл.

Үрдүкү хаһаайыстыбанар органнар ыйыыларын ааһыытынан, коллективнай бэдэрээтиигэ үлэһиэчилэрэ аҕыйлар хамнастэрин 50 бырыһыанынан тиийэ эбии төлөбүр көрүллүөхтээх. Ону бу «Кыһыл сулус» совхоз салаатата, бэйэтин саҕалааһынан бастакы хардыы быһыытынан сыанаалаан, үчүгэй түмүктээх үлэ иһин эбии төлөбүрү билиитигэ 25 бырыһыанна диэри олохтообут.

ФЕРМА СОВЕТА

Бэдэрээккэ киирбит фермаларга коллективнай орган быыытынан ферма советтара тэриллибиттэр. Совет составыгар совхоз администрациятын ыытыытын олохтоох отделение ыаннык сүөһүгэ бириигэдьиирэ уонна туһаанаах коллективтар иитэриттэн 2-3 бастын рабочай киллэриллибиттэр.

Совет быһаарар боппуруостара эбэхтэр: үлэҕэ кыттыы коэффициенын, рабочайдар үлэлэрин төлөбүрүн, кинилэри бириэмийэлээһиин быһаарыы, техниканы куттал суох буолуутун бырабылаарыы тутуһуну хонтуруоллаабын, о. д. а. Совет чилиэннэрэ ый түмүгүн ахсын мусталлар. Совет быһаарыытынан огоһуллубут документтар бириигэдьиргэ, онтон бухгалтерияҕа түһэриллэлэр.

ХАМНАҺЫ ААҔЫЫ

Бухгалтерияҕа фермалар рабочайдарын, үлэҕэ кыттыыларын коэффициеннаан кэриэ, алта бөлөхха арааллар. Алтыс бөлөхкө киирбит рабочайга саамай үрдүк хамнас төлөнөр.

Бу совхозка уруккуттан туттуллар тариф быыытынан хас бирдии сүөһүгүт күннээҕи орто хамнаһа 3 солк. 67 харчыта тэҥнэһэр эбит. Ону таһынан бородууксуйаны оҥорон таһаарыыны үрдэтии иһин хамнас хас бирдии солкуобайын ахсын бөлөхтөрүнэн маннык эбии төлөбүрдэр олохтоммуттар: V бөлөх—27 харчы, IV бөлөх—23 харчы, III бөлөх—19 харчы, II бөлөх—16 харчы, VI уонна I бөлөхтөргө түбэһэр дьон суохтарынан итии фермаларга төлөбүр кэмэйэ быһаарыллыбатах. Оттон атын сирдэргэ, итии бөлөхтөргө дьон баар буоллахтарына, төлөбүр кэмэйэ олохтонуохтаах.

x x x

ЫАННЬЫК фермалары бэдэрээккэ киллэрии туһаанаах коллективтар үлэлэриэр биллэр-көстөр үчүгэй уларыйыылары киллэрбит. Ол курдук, сүөһүгүттэр үлэни сөпкөөннэриллэрэ, үлэҕэ урут-хойут тахсыылара, үлэттэн эрэ барыылара суох буолбут. Үлэ кэмиэр коллектив чилиэннэрэ бэйэ-бэйэлэриигэр сыһыаннара,- хардарыта көмөлөсүүлэрэ, бинир сүбэрэн күүһү түмэн үлэлээһиннэрэ үтүө кубулуйан эрэр.

ОРОЙУОН ҮЛЭҺИТТЭРЭ! БИРИЭМЭ КӨРДӨБҮЛҮГЭР ЭППИЭТТЭЭН, ПРОИЗВОДСТВО БАРЫ САЛААЛАРЫГАР КОЛЛЕКТИВЫНАН БЭДЭРЭЭТТЭҺЭН ҮЛЭЛЭЭҺИНИ КИЗИҥНИК ОЛОХТУОБУҥ!

Комментатор колоккалара

АХШ „базаларынан иригириитэ“

Холбоһуктаах Штаттары байыйар позициялаларынан хаачыйаары. Рейган адыгынастрацита, нан дойду арааһа регионнарыгар баһаатын байыынай базаларын кутталлаах ситимнэрин тэрилгэ, американскай байыынай эттүгэн баар буолуулуу кэтүтэргэ гынтэйэр. АХШ иргэлиитинэн Лиссабоннаа бу күннэргэ Лаваш базаны (Азорскай арыылар) американскай СБК-гэ эйимнилиэйиэ болдьоруун сатаа сылга уһатар туһуран себулэйиэ илии баттаан. Итэ баланы, «Вашингтон пост» баллэрэриэ, Пентагон «саан дойдуга саамай сыанаалаахтарын бирдэстэриэн аадар». Оо талбуруугар Вашингтоннары администрация Португалия правительстволарыгар американскай сэриэ себиэ атыылаһарыгар сыл аайы себиэ кредита биэрэр уонна экономическай эттүгэн көмөлөһөр. Оо аҕардук, 1984 финансовай сылга Вашингтон Лиссабоннга 105 мөлүйүөн доллардаах байыынай техниканы биэриэхэ. Американскай сэриитимсиктэр Португалия итинн тэнэ дойду континентальнай эттүгэр американскай байыынай объектары туһаргa себулэйиэ биэрэрин ситиһэ сатыыллар. Оно сир аргыстарын кэтэн көрөр үспүйүөнүүр станцийны тутар сиидааахтар.

Пентагон стратегтара Пиренейскай тумул арыыны Советскай Союзу уонна атын социалистическай дойдулары утары сэриини бэлэмнэйиигэ, атын үүс дойдулар дьыалаларыгар ороһорго анаалаах интервенционистскай жандармский сэриинник күүстэргэ дьоһуннаах плацдарм быйыытыйыы көрөллөр.

Арааа Европаҕа американскай базаларынан итинн тэнэ Великобритания, Италия, Бельгия, Исландия уонна атын дойдулар буолуннулар. Европа континенныгар, сүрүннээн Арааа Германия территориятыгар, американскай кыраныысса таһыныаҕы сэриилэр ордук улахан болдьохтара — 337,1 тыһыынча саллаатар уонна офицердар тэрилиллэр. АХШ билиитин Арааа Европаҕа сэриэ сабый 6 бөдөг мөсөкөлөрүн тутар. Олортон 3-тэрэ Нидерландыларга уонна Бельгияҕа 1985 сылга үлэлэтиллиэхтэр.

Европа норуоттарын, ордук Арааа Европаҕа сылдьыбыт ортотунан ыраахха тиксэр американскай ракеталары тарыстан турбуруу кэмнэрин бастакы охтуулуу ыстаалаах, эйэрдэй, сэриэ себиэ матыыдтар адапталлыыр кубулуттуу дьыкстиэрэр. Европаҕа НАТО холбоһуктаах сэбилэниилээх күүстэриэн кылабынай командующийа генерал Роджерс эмиэ, курдук, американскай саллаатар Арааа Европаҕа баар хаһыах эмиэ американскай базаҕа кыраныысатын кэсиит сэриэ утары хаһаайыны кытыылаахтарын итиннэй ыйаалаах ыйаалэриэр бириэмэ бэрэдиэнэ.

АХШ базаларынан иригириитэ Европа общественнайын саамай киэн эргиитэлэриэн бырааһыстарын ыйдаҕас. Сотоҕутааҕа Греция уонна Испанийэ американскай базалар туталлаахтар. Итинэн таһыныаҕа кинилиэх демократиялар буолуннулар. «Американскай базалар — кырдьык «Ялдыбай сэриэ сэбиэтэ» суох» диэн ыйаалар аналларыгар митинэлэр, маршталар, манифестацилэр буолуталыыллар. Олор кытыылаахтара эйэлээх уонна норуоттарга кутталлаах суох буолуутуттан ордук таһаарыллыбыт көрөн, американскай байыынай эттүгэн баар буолуулуу утараллар.

Р. СЕРЕБРЕННИКОВ.
ССТА ырытаччыта.

КРИЗИС КЫТАҺЫГАР

ЛЮКСЕМБУРГ. Люксембург экономикатын бастакы салаата — металлургическай промышленность көрдөр кризиһэ дириҥээн иһэр. Сэтиньньэ ыстаатыы уһаарыы кэмэлэ 4,6 бырыһыанынан таҥнары бардаҕа. Тохсунньуттан бүтүнү күүгэн диэри ыстаалы оборон таһаарыы 10 бырыһыанынан сарбыллыбыт.

(ССТА).

Ыалдьыттарбыт — Нҕурба артистара

Бу күннэргэ оройуон Нҕурбатаҕы тас государственнай драматическай театр гастрольнай бөлүгэлэтэ ыалдьыттаата.

Театр быйыл 18-с сезонун үлэлиир. Итэ кэмнэ коллектив 50-тан таһаа аймыыны көрдөтүүлэр дьүүллэриэр тоҕоолордо. Ыалдьыттар бу сарыыга Анемподист Софронов «Олох дьыбэргэтэ» драматын уонна Белоруссия драматурга Андрей Макаенок «Трибунал» диэн трагикомедиятын туруордулар.

Саха баттыгастаах бардам баайык оруолун артист В. Семенов сэтиинилээхтик толордо. Артистка М. Тихонова бай хотуна, хобуйаасыбынан дьарыгырар Алаанчыка, Саха АССР үтүөлээх артиста А. Кривогорницын уонна артистка О. Григорьева, Алаанчыйа уонна Бөҕүдэй оруоллары артистар М. Тихонова уонна В. Семенов толороллор.

Автор фотолара.

ЫЧЧАТТАРЫ КЫТТА КӨРСҮҺҮҮГЭ

Соторутааҕа райобтребобщество председателин солбуйаччы Н. Е. Анемподистова, олоҕу-дьаһаҕы хаачыйыы управлениетын директора Н. М. Наумов, ким бөлүмүнэ кылабынай врачын солбуйаччы А. И. Пермяков оройуон ыччаттарыгар хытта көрсүстүлэр, кинилэр өлбөх ыйытыыларыгар эпириэттэстилэр.

Ойоҕос сорох, ордук бочуумнаах, боппуруоскаҕа эпириэттэрин бэчээттиэбит.

Ыйытыы: Оройуонтан музыкальнай уонна спортивнай табаардар тоҕо дьаҥнан ааттыыллыбаттарый?

Эпириэт: музыкальнай инструменнар, фондовай табаардар-быйыытыран жевдиҥнэлэр, ол быйыл ыстыр, нотальнай сорох-сорох, 4 комплекс ааттаабыттарын. Оҥ, буруусскай аптыран совхоз, оройуоннаары Культура дьиэтэ, о. д. а. ыйыттара. Спортивнай табаардарга ыйыыны ыаадыйыытын учуоттаан сайаанна сылдьахсын, оҥоһуллар эрдэрэ, үүт атыыга барбакка сылгар, табаар эйэҕэлиэн оҥуоҕунэ бэрэбэтэр.

Ыйытыы: ырытыы атыылаһыы бөрөлөҕэ?

Эпириэт: атыылаһар производственнай табаардар уонсай кэмэлэриттэн ырыгы 9-4 бырыһыанынан ордук эрэ туһаныллар.

Ыйытыы: Дириҥнээҕи участковай балыыһаҕа стоматологическай кабинет хаһаанытыттан үлэлиэҕэй?

Эпириэт: специалист кэлдэр эрэ, тута үлэлиэҕэ. Болдьоҕун чопчу этэр кыахтыр суох.

Ыйытыы: Соловьевтааҕы участковай балыыһаҕа врач суох. Туох дьаһал ылыллыбыт?

Эпириэт: врач баар. Билигин уопускаҕа олорор. Атын үлэлиэн эбии анаатар кыах суох. Оройуонтан 54 врач үлэлиэхтэриттэн биллиги турутунан 45-нэ баар. Кинилэртэн чорботон Соловьевка ыытан үлэлэтэр эмиэ кыаллыбат. Наада буоллаҕына медицинскэй көмөнү оройуоннаары балыыһа специалистара оҥороллор.

М. МИХАЙЛОВА.

РЕДАКЦИЯҔА СУРУК КЭЛЛЭ

Телемастеры күүтэбит

Соловьев өйөлөгөр электро-уот хаммыы, мөлтүү, күүһүрэ турар. Ол түмүгэр сүүрбэттэн тахса ыал телевизордара саахалланан, үтүгэр ыалтан ыалга көҥө сылдьан хөрүүлэрэ эбэлэтэ. Олохтоохтор ыаҕа эрэйдэнэллэр, оройуон кинилиэн телемастер кинрэн көмөнү оҥороро, киһилэбитин толуйуо, дэбигис абырыа этэ диэн кердөөллөр уонна онуоха эрэнэллэр.

Урукку иттүгэр телевизоры кинрэн оҥорон дьоннор махталларын ылаллар эбэ.

Е. ЕГАСОВ,
«СО» обш. корр.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Районо, Дириҥ орто оскуолатын коллектива, Эрилик Эристиин аптыкан совхоз дирекцията, профкома, Хонтоҥо сельсоветын исполкома, отделение салаатата колхоһунай тутуу ветерана

КУЗЬМИН Петр Петрович

ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн бөҕүөнньук кэргэттэриэрэ, аймахтарыгар кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, аҥаабыт, үлэ уонна сэриэ ветерана

КУЗЬМИН Петр Петрович

үйүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, курутуйах туран, барыы билэр дьоннорбут ыйытыныэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кутуеттэрэ, кийиитэ, сиэнэлэрэ.

Мугудай сельскэй Советын исполкома, отделение салаатата Герой-ийэ Варвара Прокопьевна, үлэ уонна сэриэ ветерана Николай Иванович Васильевтарга кинилэр таптыыр уоллара

ВАСИЛЬЕВ Петр Николаевич

ыараханнык ыалдьан өлбүтүнэн кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, уолбут, аймахпыт

ВАСИЛЬЕВ Петр Николаевич

ыараханнык ыалдьан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, ыйытыныэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, ийэтэ, аҕата, аймахтара.

УЛУУ КЫАЙЫЫ 40 СЫЛА ТУОЛУУТУН КӨРСӨ

Уус-уран самодеятельность коллективтарын уонна уран таабахтаахтар оҥоһуктарын көрүү БАЛАҺЫАННЬАТА

Көрүү бастакы тура 1983 сыл ахсынньыттан 1984 сыл ыам ыйыгар диэри ийэлиэхтэрэ аҥаардыларынан, оройуон кийиитэр тэрилтэлэриэн ыытыллар.

Иккис тур 1984 сыл алтынньыттан 1985 сыл тохсунньуга диэри оройуон кийиитэр ыытыллар. Ойоҕос бириэдиэн ийэлиэх уус-уран коллектива 1 ч. 30 мүн. үһүнньаах концерты, любительскай кинээнэ көрдөөр, уран тарбахтаахтар оҥоһуктарын быыстапкатын тэриллэр.

КӨРҮҮ СЫЛАТА

— ССКП салаҕар оруолун, советскай дьон аймыылаах, тылларын, норуоттар доҕорлоһуулаах, эйэ кинн өхсүбүүнү пропагандалаабыт;

— советскай норуот Германскай фашизмы улуу тутуутуттан көмөлөспүт үйдүлүччүлээх героизмын ааҕыллыбыт;

— оройуоҥҥа уус-уран самодеятельность саҥа коллективтарын үүнүүлэрин, уран тарбахтаахтар дьоҕурдарын сайдыбыт сайыннарыы.

ТҮМҮГҮ ТАҺААРЫЫГА УЧУОТТАНАЛЛАР:

— концерт идейэлэ из хобоото, тексыны уонна көрүү сылдьыт таба ырыыта;

— толоруоччу мастарыстыбата, сценическэй культурата;

— жанрдарынан эрэйэ, хостуум, айар дьоҕур;

— ыытаччытын ахсаана, конференсыа;

— уран тарбахтаахтар оҥоһуктара, любительскай кинээ.

Жюри 5 баллаах системанан сыанатыыр. Ирдэлиллэр көрүүтэн кинилэрдэлбэтэх нүөмэр ийин 0,5 ыстаалаатыыр балл ааҕыллар.

Бастабыт ийэлиэхтэр коллективтара грамоталарынан, дипломнарынан, сыанаалаах бэлэхтэриэнэн наҕараадаланаллар. Бириҥнэлээн үчүгэй толоруоччулар лауреат дипломунан, грамотанан бэлэхтэнэллэр, түмүк сыанарга кыттан бырааб ылаллар.

ТЭРИИЭР КОМИССИЯ.

БИЬИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор — 21-395, отделлар — 21-495, уоҥсай — 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист.

№ ЗАКАЗА 151.

ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3275.